

Піонтківська С. П.,
здобувачка I курсу бакалаврського рівня вищої освіти, групи ФЛЯ-11с
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
Науковий керівник: **Піонтківський П. М.,**
кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу наукового центру
Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова, м. Житомир

РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯПОНІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТУ КОМУНІКАЦІЇ З КРАЇНАМИ ЄВРОПИ

У ХХІ столітті культурна дипломатія стала ключовим інструментом «м'якої сили» (soft power) держав, що прагнуть впливати на міжнародне середовище не військовим чи економічним тиском, а привабливістю культури, мистецтва й цінностей. Відповідно до концепції Джозефа Ная, «м'яка сила» дозволяє країнам формувати сприятливий міжнародний імідж і завойовувати довіру. У сучасних умовах глобальної нестабільності культурна дипломатія Японії в Європі та Україні стала не лише каналом комунікації, а й засобом політичної та моральної підтримки.

Професор Університету Аояма Гакуїн і колишній президент «Japan Foundation» (2003–2011 років) Кадзуо Огура визначає культурну дипломатію як «використання культурних засобів для посилення політичного впливу нації». Він відрізняє цей термін від публічної дипломатії, яка, на його переконання, має «чітко визначену політичну мету» і «спрямована на конкретні заздалегідь визначені цілі». Культурна ж дипломатія має ширші завдання, пов'язані з поліпшенням іміджу нації [1].

Актуальність розглянутої теми полягає в тому, що в умовах глобалізації та сучасних політичних викликів культурна дипломатія стає одним із основних засобів розвитку міжнародних відносин. Мета даної роботи – дослідити роль та досвід культурної дипломатії Японії в Європі та Україні, визначити основні сфери її впливу на процеси комунікації країн в сучасних умовах.

Японія останніми десятиліттями активно розвиває напрям культурної дипломатії, вибудовуючи відносини з Європою та Україною на основі «м'якої

сили», що передбачає здатність держави впливати на інші країни через привабливість культурних цінностей, а не силовий тиск [2-3].

Провідним агентом культурної дипломатії Японії є фонд «Japan Foundation», який підтримує мовні курси, мистецькі виставки та академічні обміни [4]. Японія вміло інтегрує у свої культурні програми як класичні практики (чайна церемонія чядо, каліграфія шодо, театри «Но» і «Кабукі»), так і сучасні феномени (аніме, манга, «J-пор»). Це створює подвійний імідж Японії – екзотичної та водночас сучасної країни. Наприклад виставка «Japonismes 2018: les âmes en résonance» у Парижі, присвячена 160-річчю дипломатичних відносин, стала масштабною презентацією японської культури у Європі (включала понад 100 офіційних та асоційованих заходів у різних регіонах Франції). Європейські музеї (Лондонська національна галерея, галереї Берліна) представляють японський живопис періоду Едо й сучасну фотографію [5]. Через фестивалі, такі як «Nippon Connection» у Франкфурті, Дні японського кіно в Україні, японський кінематограф і анімація стають платформами міжкультурного діалогу. Щорічний фестиваль «Japan Matsuri» у Лондоні поєднує культурне свято і дипломатичний акт, оскільки його відвідують представники багатьох урядів. У той же час Японська громада в Європі, хоч і невелика, але активно підтримує культурно-освітні ініціативи, створюючи «культурних посередників».

Програма стипендій «Monbukagakusho» дозволяє європейським та українським студентам навчатися у Японії, формуючи «культурних амбасадорів». Українські студенти активно залучаються до цієї програми, що створює кадрову основу для майбутнього міждержавного партнерства.

За рахунок продуманої культурної дипломатії у Європі Японія справляє враження країни з синтезом традиційної духовності та високих технологій, що посилює її привабливість серед молоді. Угода про стратегічне партнерство ЄС – Японія 2018 року включає культурний компонент як основу довіри й співпраці, а ініціатива «Європа–Японія: культурні діалоги» (2020–2023) об'єднала виставки та конференції, спрямовані на зближення через культуру. Рік Японії в Україні (2017) включав концерти, покази студії «Ghibli», виставки ікебани. Це стало

символом культурного діалогу [6]. Японські театральні й музичні колективи гастролують в Україні, тоді як українські митці беруть участь у виставках у Токіо. Українські хори та художники виступали в Японії після 2014 року, а невелика японська громада в Україні активно підтримує культурні проекти в Києві. У 2017 році у Львівському національному університеті імені Івана Франка врочисто відкрили «Global Japan Office» – представництво Токійського університету іноземних мов.

Просуванню японської м'якої сили в Україні сприяють програми японського уряду для фінансової підтримки українських студентів, дослідників і викладачів, які прагнуть навчатися в цій країні. Програми обміну фінансують дві японські установи, а саме: Міністерство освіти, культури, спорту, науки й технологій [7] та «Japan Foundation». Міністерство щорічно пропонує програми стажування за напрямками «Японська мова та японська культура», «Навчання в японському університеті», «Стажер-дослідник» і «Стажування для викладачів». Японська фундація, зі свого боку, розвиває програми за такими напрямками, як «Мистецтво й культурний обмін», «Навчання японської мови за кордоном», «Японські дослідження за кордоном та інтелектуальний обмін».

Культура використовується як засіб підтвердження міжнародної репутації Японії, зокрема і у протистоянні геополітичним викликам із боку Китаю й Росії останніх років. Після 2014 року та особливо після 2022-го, Японія підсилила культурні програми в Україні як прояв підтримки демократії та миру. Культурна дипломатія Японії набула нового змісту: вона стала не лише каналом міждержавної комунікації, а й виявом політичної та моральної солідарності. Окрім економічної підтримки, японський уряд почав розглядати культурні події як спосіб відновлення психологічної стійкості суспільства. Концерти, мистецькі виставки й кінопокази, організовані японськими установами, виконували функцію терапевтичного простору, де українці отримували сигнал міжнародної солідарності. Особливий акцент робився на студентських та молодіжних обмінах, який закладає фундамент для довгострокового партнерства в науковій і технологічній сферах. Японські культурні представництва організовували

заходи, присвячені українській тематиці, створюючи простір діалогу між культурами. Це не лише демонструвало підтримку, а й дозволяло японському суспільству краще зрозуміти український контекст.

Отже, культурна дипломатія Японії у Європі та в Україні є системним явищем, яке на культурно-мистецькому рівні поширює традиції та інновації, на етнічному рівні підтримує діаспору й академічні обміни, на дипломатичному рівні зміцнює довіру та стратегічні відносини. У випадку України ця дипломатія має подвійне значення: з одного боку, вона сприяє збереженню культурного діалогу навіть під час війни, з іншого – формує довгострокові основи партнерства у післявоєнному відновленні та інтеграції нашої держави у європейську систему безпеки.

Україна може використати японський досвід у якості моделі для розбудови власної культурної дипломатії. Японія вдало поєднує традиційні культурні елементи з глобально популярними форматами (аніме, дизайн, технології). Україна може застосувати схожий підхід: синтезувати кобзарську традицію, поєднати візуальні мотиви народного мистецтва з сучасним кінематографом, популяризувати українські модні бренди, просувати мальови українських авторів та авторок за кордон. Післявоєнний досвід Японії довів, що культура може стати ключовим інструментом у відновленні міжнародного іміджу країни. Україна може використати цей підхід для позиціонування себе як держави, що відстоює свободу, і водночас є сучасним культурним центром Європи.

Список використаних джерел

1. Ogoura, K. (2008). Japan's Postwar Cultural Diplomacy. Center for Area Studies. Working Paper № 1/2008. URL: https://www.fu-berlin.de/sites/cas/medienordner/CAS-WP/cas-wp_no_1-08.pdf (дата звернення: 15.09.2025).
2. Lam, Peng. (2007). Japan's Quest for «Soft Power»: Attraction and Limitation. East Asia. 24. 349-363. DOI: 10.1007/s12140-007-9028-6.

3. Стрільчук, Л., & Гусак, Д. (2024). Культурна модернізація Японії: від традиціоналізму до культурної експансії. Літопис Волині, (31), 99-103. DOI: 10.32782/2305-9389/2024.31.15.

4. Japan Foundation. Global Partnerships Programs. URL: <https://www.jpf.go.jp/e/project/intel/exchange/index.html> (дата звернення: 15.09.2025).

5. Віолетта Удовік. Культурна дипломатія як «комунікаційний міст» між Україною та Японією (2020). Україна дипломатична. Випуск XXI. 834-855. DOI: 10.37837/2707-7683-2020.

6. Ministry of Foreign Affairs of Japan. Japan-Ukraine Relations. URL: <https://www.mofa.go.jp/region/europe/ukraine/index.html> (дата звернення: 15.09.2025).

7. Посольство Японії в Україні. Повідомлення про прийом документів на програми стажування для іноземних студентів (Японська мова та японська культура). URL: https://www.ua.emb-japan.go.jp/itpr_uk/mext_jsstts.html (дата звернення: 15.09.2025).